

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Препоръки

за съответствие на нормативната уредба и практиката по приложението ѝ в областта на ранното детско развитие с позициите за качество, регламентирани в Препоръка на Съвета на Европейския съюз от 22.05.2019 г. за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст

Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Съдържанието на настоящия документ при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Европейския съюз или на УО на Оперативната програма „Добро управление“

www.eufunds.bg

Проект № BG05SFOP001-2.009-0207 „Практиката и нормативната база за ранно детско развитие в Република България в контекста на „Препоръка на Съвета на ЕС за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст“ се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Област I - Достъп до качествени услуги за образование и грижи в ранна детска възраст за всички деца

Позиция 1- Услуги, които са налични и достъпни за всички семейства и техните деца

Подпозиция 1 - Универсално законно право на ОГРДВ е основа за достигане до всяко дете. Данните за населението и проведените проучвания сред родителите като основа за оценяване на нуждите и адаптиране на капацитета

1.1. Да се разработи механизъм за критерии за прием в детските заведения в големите градове в страната, който да е действащ за територията на цялата страна, като се остави достатъчна оперативна самостоятелност на органите на местно самоуправление при планирането на местата, но същевременно следва да се гарантира, че по отношение на всички семейства ще се приложат еднакво условията за прием. Препоръчваме да се извършват редовни допитвания относно потребностите на семействата с цел по-ефективно планиране на местата в детските заведения на територията на съответната община.

1.1.2. Необходимо е изготвяне и приемане на единни образователни стандарти за ранно детско развитие и грижа, при които да се възпитават и обучават децата във всички детски заведения в страната. Да се балансира диспозитивния характер на изготвения проект на Наредба за стандартите за ранно детско развитие. Да се разграничат диспозитивните и императивните норми, така че да не се стопират иновацията и творчеството. ([Проект на Наредба за стандартите за ранно детско развитие](#))

1.1.3. Да се синхронизират действащите правни норми на Закона за здравето и Наредба № 26 от 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях с нормите на специалния ЗПУО. В нормативните разпоредби в сектор „Здравеопазване“ да се предвидят промени в съответствие с изискванията на позициите в Рамката за качество за ОГРДВ. ([Закон за здравето, Наредба № 26/2008 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях](#))

1.1.4. Да се промени регулирането на устройството и дейността на детските ясли. Препоръчваме яслите и яслените групи в детските градини да се регламентират от един и същ нормативен акт, а именно ЗПУО, съответно Наредба за предучилищното образование, които да имплементират и уеднаквят правната регулация и норми и съответно с изменението да се отмени действието на Наредба № 26/2008 г. Промяната се налага от неадекватно съществуващото фактическо и правнорегламентирано положение, което е правен non sense – да се прилагат различни правила и стандарти, различни подходи на целеполагане и приоритизация при работата с деца, които се

намират в една и съща възрастова група, в зависимост от това кое детско заведение посещават- самостоятелна детска ясла или детска градина с яслена група. (ЗПУО и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищно образование)

1.1.5. Да се предвиди дейността на детските ясли да е предмет на проверка и контрол от компетентния орган, част от образователната система, и по реда и при условията, при които инспекцията се осъществява по отношение на детските градини. (Закон за здравето, Наредба № 26/2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях, Наредба № 15 от 8.12.2016 г. за инспектирането на детските градини и училищата на Министъра на образованието и науката)

1.1.6. Да се трансформира съществуващият дисбаланс между образователни и здравни грижи, оказвани на най-малките от 0 до 3 години в детските ясли, като се регламентира баланс между грижата за физическото отглеждане на децата и образователно-възпитателните аспекти на ранната детска грижа, насочена към интелектуалното и емоционалното им развитие. Целта е да се преодолее остарелия подход на превес на здравните грижи за сметка на образователните, предоставяни в детските заведения, в които се отглеждат деца от 0 до 3 годишна възраст. (Наредба № 26/2008 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях)

1.1.7. Необходимо е изменение на чл. 10, ал. 2, т. 3 от Наредба № 26/2008 г., който в настоящата си редакция предвижда възпитателните дейности да се осъществяват от персонала на яслата (медицинските сестри) по писмени указания на педагога и по възможност с негово участие. Необходимо е да се предвиди работата на педагог, с опит в работата с най-малките. (Наредба № 26/2008 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях)

1.1.8. Да се измени регулацията на настоящия чл. 13 от Наредба № 26/2008 г. за организацията и дейността на детските ясли и детските кухни като се предвиди участието в екипа на педагог за всяка яслена група, така че да се постигне баланс между възпитателите с педагогическа подготовка и лицата, предоставящи здравни грижи на децата. (Наредба № 26/2008 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях)

1.1.9. Препоръчва се да се създаде цялостен национален инструментариум за оценка на детското развитие. Предложението е обвързано и с необходимостта от ранна интервенция спрямо децата още преди диагностициране, че притежават определени затруднения.

1.1.10. По отношение на приема на деца със СОП и работата с тях в детските заведения:

а/ Да се предвидят в релевантния нормативен акт изрични правни норми, които да предвиждат обучение на персонал, който да е специализиран за работата с деца със СОП - специалисти с педагогически функции, които да работят ежедневно с децата със

СОП, помощник-възпитатели, психолози и логопеди, особено в отдалечените и труднодостъпни планински райони.

б/ Необходимо е да се утвърди единен списък с хронични заболявания, универсално приложим за територията на цялата страна, като се отчита индивидуалната тежест на различните увреждания и различните специфични потребности, до които те водят при засегнатите деца. [\(Наредба за приобщаващо образование\)](#)

1.1.11. Във връзка с актуалния проблем с недостига на места в детските заведения в големите градове в страната, да се увеличи държавната подкрепа за изграждане на нови и/или разширяване на съществуващи сгради за детски градини, доколкото необходимият ресурс не може да се осигури само с финансовите възможности на общините.

1.1.12. Следва да се предвиди по-ефективна система на контрол при записването на децата, която да ограничи корупционните практики, ползването на лични познанства и несъществуващи преференции, чрез система от строги санкции за директори, записващи деца в детските заведения в нарушение на съществуващите правила и предвидени критерии.

Подпозиция 2 - Премахване на пречките, които възпрепятстват участието на семействата и децата - адаптиране на таксите, гъвкаво работно време на детските заведения и други улеснения

1.2. Въвеждане на критерии за диференцирано определяне на таксите за детските ясли и детските градини за всички деца според: времето на престой на детето в детското заведение в рамките на деня, трудовата заетост на родителите и годишния праг на техните доходи, семейства с повече деца. Това е справедлив начин за определяне на таксите, който не би засегнал в значителна степен общинските и държавните бюджети. [\(Наредба на съответната община за местните данъци и такси\)](#)

1.2.1. Да се осигури бюджет за детските заведения, който да освободи родителите от тежестта на периодичните допълнителни плащания към детските заведения под формата на „дарения“ за закупуване на базови средства за обзавеждане на помещенията като килими, пердета, техника, консумативи, извършване на ремонтни дейности на детските площадки и т.н.

1.2.2. Въвеждане на целеви помощи за семейства, чиито деца не са получили място в държавно или общинско детско заведение, с които да се подкрепят финансово родителите да запишат детето си в частни детски заведения или в алтернативни форми за образование и грижа. [\(Закон за семейните помощи за деца\)](#)

1.2.3. Да се предвидят мерки за постигане на по-голяма гъвкавост на трудовия пазар – увеличаване на възможностите за почасова работа и при гъвкаво работно време на

майки с деца до 3 годишна възраст, както и на деца с увреждания или със СОП, например чрез данъчни облекчения за работодатели, които разкриват повече почасови работни места и възможности за родителите да работят „хоум офис“ в определени дни, както и за работодатели, които предлагат гъвкава схема за организация на работното време на родителите, така че да има възможност за по-късно започване, по-ранно приключване на работното време спрямо установеното или за работа от дома в определени дни, когато естеството на работния процес позволява това. ([Закон за корпоративното подоходно облагане относно данъчни облекчения, Кодекса на труда](#))

1.2.4. Да се регламентира в релевантния нормативен акт алтернативните форми на грижа в ранна детска възраст, добре познати в европейските страни, като: детегледачи, родителски кооперативи, полудневна или почасова грижа от типа „забавачница“ и адаптационни занимални и други, както и институционална подкрепа на различните видове алтернативни опции. ([ЗПУО, Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование](#))

1.2.5. Да се регламентират нормативно и да се въведе професионален стандарт за подкрепа на детето и семейството в най-ранна възраст в семейна среда от парапрофесионалисти, каквито са *патронажните сестри* - техните регулярни домашни посещения ежемесечно до 1-годишна възраст на децата и веднъж на полугодие до навършване на 3 години на детето биха подкрепили младите майки без опит, биха ограничили социалното неравенство и биха спомогнали за достъпа на семейства в уязвимо положение и малцинствени общности до качествени здравни и социални услуги, предоставяни на деца в ранна възраст. ([Закон за здравето, Наредба № 1 от 8.02.2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно](#))

1.2.6. Предлагаме да се предвидят в релевантните нормативни актове правни норми, които регламентират мерки, насочени към осигуряване на достъп на бъдещите родители и родители на деца от 0 до 7 г. до универсални програми и различни форми за ограмотяване по въпросите на ранното детско развитие, вкл. бременността, родителството, първите грижи за бебето, потребностите на бебето от емоционална подкрепа и ранна стимулация, правото на образование на децата в ранна детска възраст, както и правото на допълнителни услуги за деца в тази възраст, които са нормативно уредени и са налични още преди задължителния етап от предучилищна подготовка. Да се осигури релевантен контрол на качеството на тези услуги, както и да се гарантира широкото им популяризиране с цел осъществяване на по-широк достъп на младите родители до тях. Препоръката се основава на установените практики в други страни членки, чието приложение считаме че ще допринесе за разбирането и повишаване на капацитета на родителите за по-добра родителска грижа на децата от раждането им. ([Закона за закрила на детето](#))

1.2.7. Необходимо е да се засили промотирането на РДР като се обяснява и популяризира сред родителите и лицата, които се грижат за деца със специален фокус върху групите които са със специални потребности или са в риск - малолетни или

непълнолетни родители, живеещи в условия на бедност и социално изключване, от различни общности, вкл. малцинствени и мигрантски общности. Предлагаме насърчаване на мерки за повишаване на информираността относно изключителната важност на най-ранните етапи в живота на детето за цялостното му развитие и благосъстоянието му през целия по-нататъшен живот, което ще допринесе за формирането на подкрепящи обществени нагласи и широка информираност за значимостта на образованието и грижите в ранното детска възраст и правата на децата. Трябва да се обърне внимание, че политиката за РДР следва да обхваща всички деца, а не само тези със специални потребности или в риск.

1.2.8. Да се предвидят гъвкави решения в практиката на детските заведения, относно края на работното им време, така че родителите реално да могат да се ползват от възможността да взимат децата си до официално обявения край на работното време на детската градина – 19 ч. Да се предвидят подкрепящи норми, които да регламентират възможността за почасови грижи за децата като улеснение за родителите и повишаване на обхвата на децата.

Подпозиция 3 - Равномерно разпределение на детските заведения в градските и селските райони. Наличие на детски заведения с високо качество на услугите и на достъпна цена в кварталите, в които живеят бедни семейства, малцинства или семейства с мигрантски или бежански произход

1.3. В контекста на правото на достъп до услуги в РДР и по-конкретно от гледна точка на физически достъп, препоръчваме предприемане на мерки на общинско и национално равнище за обособяване на места за предоставяне на услуги в ранна детска възраст в селските райони, в които не е целесъобразно да се създава ново детско заведение поради малката численост на децата, напр. обособяване на помещение в сградата на читалището.

1.3.1. По-ясно и подробно регламентиране в действащата нормативна уредба – ЗПУО и Наредба за приобщаващото образование, на разпоредби, свързани с десегрегацията на децата от етническите малцинства, (независимо от правото на личен избор на образователна институция и вид образование и забранителната норма на чл. 99 от ЗПУО за обособяването в паралелки на децата въз основа на етническата им принадлежност). Да се предвидят индивидуални срещи за разясняване на въпроса с родители, които се съпротивляват децата им да бъдат в една група с деца от малцинствен произход. ([ЗПУО и Наредба за приобщаващо образование](#))

1.3.2. Препоръчва се адаптираното въвеждане на добри практики, взaimствани от други страни-членки на ЕС, като например т.нар „*buddy system*“ - система за взаимопомощ и развитие на социалните и емоционални умения при децата в ранна и предучилищна възраст, при която децата от по-голяма възрастова група се разпределят по двойки с по-малки деца като възраст, физически или социално по-уязвими. Анализът на проучената добра практика показва, че системата подпомага развиването на приятелски връзки между децата, насърчава взаимопомощ и подкрепя за деца със специфични социални и поведенчески потребности, увеличава самоувереността и

спомага за социалната адаптация в групата. Създава се чувство за общностна принадлежност между децата, чувство на безопасност и грижа за по-малките, като същевременно се насърчава поемането на отговорност у по-големите. Тази система доказано подпомага социалното включване и интегриране на другоезични деца, както и такива от малцинствени и маргинализирани социални групи, по-добре се възприема различието, като има много добър ефект върху преодоляване на насилието и агресията в училище и детските заведения.

Позиция 2 - Услуги, които насърчават участието, засилват социалното приобщаване и приветстват многообразието

Подпозиция 1 - Активно насърчаване на участието на родителите, семействата и лицата, които се грижат за децата в процесите на вземане на решения и адаптиране на услугите към изискванията на местните общности

2.1. Разписване на система от норми, регулиращи правата и ангажиментите на родителите и формите за тяхното включване в живота на детските заведения, включително способи за формиране на устойчиви общности (родители, учители, привлечените в обществените съвети) за стратегическа подкрепа на детското заведение. ([ЗПУО, Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование](#))

2.1.1. Да се доразвие материята в ЗПУО, Глава десета „Родители” в посока свързана с по-широк кръг и разнообразие на дейности, идеи, инициативи и нови, усъвършенствани организационни форми на родителско приобщаване и участие в процеса на организация и взимане на решения в образователната система като се взаимстват модели и добри практики от държави с развити системи в образованието като Великобритания, скандинавските страни, Холандия, Полша и др. ([ЗПУО](#))

2.1.2. По същия начин да се регламентират в Наредба № 26 от 2008 г. форми на участие на родителите и в детските ясли и свързаните с това права и по-конкретно участие в процесите на организация и взимане на решения, както и в проследяване на развитието на детето. ([Наредба № 26/ 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях](#))

2.1.3. Предвиждане на мерки за приобщаване на родителите в учебно-възпитателния процес, които да бъдат подходящо комуникирани – лектории, конференции, разяснителни кампании за необходимостта от ранно образование и ограмотяване на децата, за преодоляване на родителската съпротива в групата да бъдат приемани деца от етнически малцинства и др. Ангажиране на семействата при провеждането на различни извънкласни дейности, организиране на месечни неформални срещи.

2.1.4. Да се предприемат мерки за насърчаване на широка представителност на родителите, притежаващи различни характеристики /етнос, образование, професия и др./ в утвърдените форми на родителско участие в образователния процес.

2.1.5. Създаване на практически наръчници и указания с цел запознаване на родителите с образователните политики, възможностите им за участие в живота на съответното детско заведение и ефективно прилагане на свързаното с родителското включване законодателство.

2.1.6. Да се предвиди провеждане на годишен анализ на резултатите от дейността на обществените съвети като инструмент за участие на родителите в процеса на организация и взимане на решения. Да се разширят правомощията на съветите в посока на предоставяне на реални права за формиране на решения. (ЗПУО)

Подпозиция 2 - Насърчаване наемаването на персонал от маргинализирани групи, мигрантски общности или малцинства

2.2. Да се разработи програма, чиято цел е да насърчи наемаването на персонал в детските заведения от маргинализирани групи, мигрантски общности или малцинства. Наличието на представители на общността в тези заведения би повишило доверието в съответните институции и би мотивирало семействата да изпращат децата си в тях. Да се предвиди като стимул в тази посока увеличение на бюджета за детските заведения, които назначават такива служители.

2.2.1. На общинско равнище следва да се предприемат мерки за стимулиране на местната заетост в областта на РДР на лица от малцинствени групи. Да се предвидят стимули за съответните детски заведения, които назначават служители с различен етно-културен произход. (Пример за добра практика във връзка с насърчаване на наемане на персонал от малцинствени общности е програмата „млади ромски педагози“ на неправителствените организации Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ с подкрепата на фондация „Тръст за Социална Алтернатива“.)

2.2.2. Да се стимулират успешно завършващите средно образование младежи от етническите малцинствени групи да се насочват към педагогическата професия като им се осигури стипендия и условия за стаж в държавни и общински детски заведения по време на обучението.

2.2.3. Да се регламентира разработване на системи за наблюдение и оценка, които позволяват събиране и анализиране на информацията и създаване на условия за правилно усвояване на публични средства в областта на интеграционните политики и насърчаване на трудовата заетост на маргиналните общности, включително в системата за ранна детска грижа.

2.2.4. За подпомагане на процеса на ангажиране на повече представители на малцинствени и маргинални общности в персонала на детските заведения могат да се предвидят разяснителни кампании с включване на медиатори, комуникатори и специалисти в връзки с обществеността, включително популяризиране на процеса в социалните мрежи.

Подпозиция 3 - Наличие на подходящо постоянно професионално развитие на персонала, което да го подготвя за добронамерено отношение и подкрепа на двуезичните деца

2.3. Да се предвиди задължително обучение за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти за подкрепа на двуезичните деца, особено в районите с най-голяма численост на население от мигрантски общности или малцинства. (Наредба № 15 от 22 Юли 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

2.3.1. Разработване на интегрирана методика за обучение на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда и с двуезични деца, което изисква специално обучение, свързано с използването на много невербална комуникация, картини и пособия, изобразяващи предмети и дейности от ежедневието.

2.3.2. МОН да създаде специални образователни програми за оценка на потребностите на двуезични деца и деца с мултикултурен произход и методика за продължаваща работа с тези деца.

2.3.3. Считаме за необходимо да се регламентират източниците и ресурсите за методическа подкрепа на педагозите, свързани с модифициране на учебното съдържание и подпомагачи специфичната дидактическа задача на учителя, работещ с билингви или с децата в риск от влошена адаптация като деца със СОП, основани на особеностите на обучаваните и техния познавателен опит, познаване на социалната среда, от която произхожда детето, неговите културни, етнически, езикови и личностни специфики, неговите интереси, предпочитания и пр. (Наредба за приобщаващото образование)

Подпозиция 4 - Заведения за ОГРДВ да разработят добри практики за работа със семействата, които да улеснят плавния преход от домашната среда към детското заведение и да насърчат активното участие на родителите чрез конкретни инициативи

2.4. Проучване и популяризиране на добри практики и модели на взаимодействие с родителите и за работа със семействата, които да улеснят плавния преход от домашната среда към детското заведение.

2.4.1. Да се регламентира задължение всяко детско заведение да прилага подходящи подходи за плавно преход от домашна среда към детското заведение. В нормативния акт могат да бъдат изброени неизчерпателно утвърдени форми за осъществяване на този плавно преход, съобразени с психо-емоционалното състояние на децата, като изборът на конкретните форми/подходи да се остави на преценката на детското заведение. (ЗПУО и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование)

2.4.2. Да се регламентира провеждането на срещи за предварително ориентиране на детето и семейството преди постъпването му в детско заведение, за предварително

запознаване с обстановката, с персонала, с действащите изисквания и правила.
(Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование)

2.4.3. При постъпване в детското заведение е препоръчително провеждане на индивидуална среща със семейството на детето, в която да се комуникират ясно очакванията, правилата, потребностите на детето, които да предоставят на персонала повече информация за интересите, затрудненията, различни характеристики и др. Тази информация заедно с информацията за развитие на детето и другите данни от детския регистър ще гарантира прилагането на съответните педагогически подходи, съобразени с индивидуалността и потребностите на всяко отделно дете, който модел да замести архаичния подход на универсално и групово отношение към всички деца.
(Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование)

2.4.4. Да се установи като добра практика допускането на родител или представител на семейството през началния период на адаптация на детето в детското заведение.
(Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование)

2.4.5. Да се регламентира възможност за създаване на „смесени групи“ в детските градини, включващи децата от различна възраст, не само когато броят на децата не е достатъчен за формиране на отделна възрастова група. Това би допринесло за улесняване на процеса по приобщаване на по-малките деца чрез помощта на по-големите.
(Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование)

Област II - Персонал

Позиция 3 - Добре квалифициран персонал, който преминава първоначално и постоянно обучение, позволяващо му да изпълнява своята професионална роля

Подпозиция 1 - Мерки за повишаване на професионалния статут на персонала, повишаване на равнището на квалификация и осигуряване на гъвкави перспективи за кариерно развитие и алтернативни възможности за помощник-възпитателите. Изграждане на педагогически персонал от висококвалифицирани професионалисти, притежаващи пълна професионална квалификация и специализация в областта на образованието в ранна детска възраст

3.1. Да продължи предприемането на специални мерки за подобряване статута на учителската професия, включително увеличаване на минималната заплата, намаляване на разликата между най-ниската и най-високата заплата в образованието, откриване на възможности за професионално развитие и създаване на мотивация за упражняване на учителската професия.

3.1.1. Да се включи в нормативната регламентация предприемането на мерки за повишаване на професионалната квалификация на помощник-възпитателите. Да се предвидят възможности за кариерно развитие на помощник-възпитателите и да се

поощрява заемането на тази длъжност чрез възможности за професионално израстване и стимулиране на заплащането. Да се предвидят мерки за професионално развитие и продължаващо обучение и на помощния персонал. (Наредба № 5 от 11.03.2020 г. за придобиване на квалификация по професията „Помощник-възпитател“)

3.1.2. Препоръчва се в рамките на детското заведение да се извършва предварителен анализ на резултатите, които следва да постигнат педагогическите специалисти и качествата, които да развият в резултат на квалификационните курсове, което да е определящо за избора на формата и вида на професионална квалификация.

3.1.4. Учителите действително да реализират свободата, с която ги е овластила разпоредбата на чл. 224, ал. 1 от ЗПУО - да избират темите и формите на обучение, за да реализират образователните си потребности, за да не бъдат насочвани от директора на детското заведение към безинтересни за тях теми, като личната им мотивация се съчетае с възможности за кариерно израстване или материално стимулиране, а също и със запазването на работното им място. (Наредба № 4 от 20.04.2017 г. за нормиране и заплащане на труда и Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

3.1.5. Да се възприемат съществуващите добри практики за стимулиране на неформалното обучение на педагогическите специалисти като например т. нар. „учене вътре в екипа” – споделяне на ежедневен практически опит между екипа в детското заведение.

3.1.6. Дейността на директора е от съществено значение за качеството на услугите, които се предоставят в съответното детско заведение и за мотивацията на персонала. При квалификацията на директорите на детските заведения да се предвиди развитие на лидерските им умения и управленските им компетенции, както и насърчаването им към внедряване на интелигентни системи за управление на процесите в детските заведения за оптимизиране на работните процеси по обучение и възпитание и управление на бюджета. (Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

3.1.7. Да се регламентират в нормативния акт механизъм за контрол /външен и вътрешен/ относно качеството на съдържанието, неговата практическа насоченост и формите на обучение, предоставяни от организациите-доставчици на услуги по квалификация на педагозите в списъка на одобрените от МОН и нивото на компетентност на обучителите в тях. В договора, сключен между образователната институция и обучителните организации, да се урежда отговорността на последните за неизпълнение на задължението им по облигационното правоотношение. Препоръчва се външният контрол да включва и възможност за предоставяне на обратна връзка от страна на обучаваните. В момента обучителните организации се одобряват от МОН въз основа на определени изисквания, но както показва практиката, това невинаги е достатъчно, за да се гарантира високото ниво на компетентност на конкретните обучители. (ЗПУО и Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

3.1.8. Целеполагането на всеки отделен педагог и на детското заведение като цяло да е в основата на избора на теми за професионална квалификация. Да се предвиди обучение на екипите като цяло на детското заведение по конкретни теми, избрани от него според специфични му потребности, както и възможност за комбиниране на отделни детски заведения. Да се предвиди близко взаимодействие между доставчик и потребител на образователната услуга, така че максимално да откликне на потребностите на конкретното детско заведение. [Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти](#))

3.1.9. Да се избегне формализма при кандидатстване и реализиране на обучението, доколкото Информационната платформа за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти регламентира формални и абсурдни административни изисквания като педагога да е на трудов договор, да е с постоянен адрес в същата община, разделението на обучението по области е пречка за съвместно обучение на партньорски детски заведения.

3.1.10. Да се въведат нормативни изисквания за проверка на компетентността и опита на учителите, които са в екипа на обучителните организации, включени в информационния регистър на МОН под формата на акредитация или атестация на учителите. [\(ЗПУО и Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти\)](#)

3.1.11. В яслените групи, да се промени действащото към момента съотношение педагогически-медицински персонал, съгласно Наредба № 26/ 2008 г.: назначаване на педагог във всяка яслена група и една медицинска сестра на 30 деца. По този начин е възможно да се преодолее все по-нарастващия дефицит на медицински сестри. [\(Наредба № 26/ 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях\)](#)

3.1.12. Препоръчително е да се предвиди базово педагогическо обучение за медицинските специалисти, работещи в детските ясли и да се регламентират методите на взаимодействие между медицинския персонал и педагозите в детските ясли, така че да се даде възможност на същите да работят като ефективен екип, предоставящ качествена и комплексна здравна и образователна грижа за най-малките. Следва да се установи баланс между отглеждането (полагане на грижи за физиологичните потребности на най-малките деца) и образователно-възпитателните аспекти на ранната детска грижа. [\(Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Лекарски асистент“ за образователно-квалификационна степен „бакалавър“\)](#)

3.1.13. Да се предвиди специална образователна квалификация за лицата, които се грижат за децата в детските ясли – към настоящия момент това са бакалаври – медицински сестри и лица със средно образование, но без специална квалификация в областта на ранното детско развитие. Във връзка с това е препоръчително да се въведе нова специалност или нов профил „педиатрични сестри“ в обучението на бъдещите

медицински сестри, свързано включително и с подготовка за работа в детските ясли. (Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Лекарски асистент“ за образователно-квалификационна степен „бакалавър“)

3.1.14. Да се предвиди в съответния нормативен акт разработване на единна национална стратегия за стимулиране и мотивиране на педагогическите кадри да развият екипни, аналитични и творчески умения, които да отговарят на изискванията на променящата се социална среда и новите концепции и практики за преподаване на деца в ранна възраст – интерактивно обучение, активно учене, развитие на емоционална интелигентност, ефективна комуникация с родителите, управление на конфликти и пр. (ЗПУО)

3.1.15. Да се включат нормативни предписания, които да въведат мерки за повишаване на професионалната квалификация с цел достигане на пълна професионална квалификация и специализация в областта на образованието и в частност в областта на ранното детско развитие на ниво 6 съгласно Международната стандартна класификация на образованието (ISCED). (Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

3.1.16. Да се регламентира нормативно отделен стандарт (професионален профил) за квалификацията на педагогическите специалисти в детските заведения, който да предвижда комплекс от компетенции в синхрон със съвременните политики и разбиране за холистична грижа и акцент върху некогнитивните умения и в съответствие и с изискванията на Рамката за ОГРДВ. Подобен стандарт да се установи и за непедagogическия състав, който работи с децата в ранна и предучилищна възраст. (Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти)

3.1.17. Препоръчваме да се популяризира активната дейност на Националния инспекторат по образование, започнала през 2019 г., както и ролята му на орган с правомощията да извършва оценка на качеството на образователния процес. Доколкото са разписани ясни критерии, индикатори и скала за оценка на постиженията и резултатите на детските заведения, да се създаде нагласата и културата в ръководителите на детските заведения да използват схемата за инспекция, анализа на констатациите и конкретните препоръки като управленски инструмент за усъвършенстване и развитие.

3.1.18. Да се регламентират единни стандарти за качество на услугата по ОГРДВ.

Подпозиция 2 - Програмите за първоначално образование са създадени заедно с практикуващи специалисти и осигуряват добър баланс между теорията и практиката. Образователните програми подготвят персонала за работа в екип и за развиване на аналитичните способности. Персоналът усвоява умения за работа

с многообразни групи в езиково и културно отношение, с деца от малцинствен или мигрантски произход, или от семейства с ниски доходи

3.2. Да се предприемат следните мерки, осигуряващи пълноценно първоначално обучение на бъдещите педагогически специалисти:

а/ въвеждане на интердисциплинарен подход на обучение;

б/ разширяване на броя и обхвата на базовите детски заведения в населените места в близост до висшите учебни заведения със специалност педагогика чрез съответни механизми за финансиране на тези програми;

в/ да се завишат практическите занятия с цел постигане на по-добър баланс между теоретичната и практическата подготовка на бъдещите учители. (чл. 9 от Наредба за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“).

3.2.1. Разработване на система от методи и стандарти за интегриран подход на обучение с ефективен баланс между теория и практика, които да бъдат задължително предвидени в програмите по педагогическите специалности.

3.2.2. Необходимо е да се извършат промени на програмите за обучение на бъдещите педагози като се въведе специална подготовка по: познаване спецификите на детското развитие и особености, иновативни методи за работа с децата, съвременни методически подходи и нови педагогически практики, техники за стимулиране развитието на детето, неговите социални и емоционални умения, разпознаване на особеностите и индивидуалната специфика на детето и приобщаването им в социума, ранна диагностика на талантите и обучителните затруднения, теория на екипите, комуникативни и презентационни умения, управление на конфликти и пр., като същите не остават само на ниво теоретични разработки като курсови и дипломни работи на отделни студенти, а се включат като част от учебния план и да се предвидят практически занятия по тези теми за развитие на тези компетентности.

3.2.3. Да се въведат в образователната подготовка на студентите в педагогическите специалности и програмите за обучение на действащите педагози и заетия в сектора персонал, специални модули, свързани с обучение за работа в екип, развиването на аналитичните способности, управление на конфликти и превенция от насилие.

3.2.4. Да се включи в учебните програми на бъдещите педагози изграждане на умения за работа с многообразни групи в езиково и културно отношение, с деца от малцинствен или мигрантски произход или от семейства с ниски доходи.

3.2.5. Да се мотивират младите хора от малцинствените общности да продължават образованието си в специалност „Педагогика“ като се предвиди да им се отпуснат стипендии за периода на обучение или да бъдат насочвани за включването им като помощник-възпитатели или друг непедagogически състав в детските заведения.

3.2.6. Необходимо е да се предприемат мерки за подготовка на преподаватели, които да осигуряват ефективно езиково обучение на деца, които не владеят или слабо владеят български език, както и да се въведе и регламентира в ЗПУО фигурата на „**подкрепящ**

учител“ и съответно неговите функции в Наредба № 15/22.07.2019 г. на МОН. Подкрепата на този учител в процеса на адаптация на детето следва да се осигурява за определен период от време, а не целогодишно. (ЗПУО и Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учители, директори и другите педагогически специалисти)

3.2.7. Препоръчително е да се въведе принципът на преподаване чрез интегрирано учебно съдържание, което предполага педагогическият персонал при работата си с деца от различни култури и етноси да вземе предвид техните особености като използва при преподаване примери от различните култури; разнообразна информация и източници от различните етноси и/или малцинствени групи; данни за различните култури.

3.2.8. Учителите следва да бъдат подготвени да разработват и използват разнообразни педагогически практики съобразно културните специфики на децата в групата или класа. Включване в обучението на учебно съдържание, свързано с културния плурализъм с акцент върху историята, културното наследство и социалните проблеми на етническите групи.

3.2.9. Да се въведе в учебните програми на бъдещите педагози общ образователен курс за подготовка за работа с деца от малцинствени и социално уязвими общности, който да преминават всички дипломиращи се педагози и следваща степен на надграждане – възможности за тясна специализация под формата на избираема дисциплина от бъдещите педагози, проявяващи интерес към работата с такива деца, които да бъдат допълнително назначавани като консултанти към съответните детски и учебни заведения за подпомагане на основния педагогически персонал.

3.2.10. Препоръчва се разработване и възможно най-широко разпространение сред педагогическите специалисти на наръчници, съдържащи добри практики, принципи и модели за работа с такива деца, както и практически упражнения.

Подпозиция 3 - Персонал, който е подготвен да следва потребностите на развитие, интересите и потенциала на малките деца и е способен да идентифицира проблеми, свързани с развитието и ученето. Системни, специално разработени и постоянни възможности за професионално развитие (включително за помощник- възпитателите и помощния персонал)

3.3. В базовото обучение на бъдещите педагози във висшите училища да се акцентира върху добиване на знания и изграждане на умения за проследяване развитието на децата, предприемане на своевременни мерки за стимулиране на развитието, психологически подходи за обучаване и изграждане в децата на умения за саморегулация, задържане на вниманието, инициране на контакти, разрешаване на конфликти, уважение и зачитане достойнството на личността, отчитане на факторите на средата, нагласите на родителите, особености на групата деца.

3.3.1. Да се въведе в базовото обучение на бъдещите педагози специални модули за работа с деца със специални образователни потребности и продължение на

квалификационните програми на МОН. (Наредба за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“)

3.3.2. Да се даде приоритет на дейностите, които:

а/ усъвършенстват подбора и професионалното развитие на преподавателите (учители, обучители, преподаватели, наставници, ментори, коучинг специалисти), образователни ръководители (директори на училища, ректори, ръководители на отдели) и помощен персонал (помощник-преподаватели, кариерни консултанти),

б/ подкрепят висококачествено и иновативно обучение и оценка на децата в ранна детска възраст.

3.3.3. Това включва професионално развитие на педагозите по такива ключови компетенции като комуникация, сътрудничество и обмен между преподаватели, свързване на образованието с научни изследвания и иновации, обучение в процеса на работа и неформално обучение, подпомагане на децата в неравностойно положение и справяне с културното и езиковото многообразие.

3.3.4. Въвеждане на систематичен подход и периодични възможности за професионално развитие на учители и наставници в процеса на работа чрез разработването на ефективно дигитално, отворено и новаторско образование и педагогически похвати, както и практически инструменти.

Подпозиция 4 - Подготовката на персонала следва да включва познаване на системите за закрилата на детето и по-общо на правата на детето

3.4. Да се въведат задължителни и редовни обучения на всички професионалисти, работещи с деца, относно правата на децата и принципа за недискриминация, както и запознаване с разработените от ДАЗД протоколи за действие при идентифициране на деца в риск.

3.4.1. Да се разработи национална политика за закрила с ясни мерки, стандарти и критерии за определяне случаите на насилие над деца, както и единни процедури за справяне с такива ситуации, които да се включат в организационните документи на детските заведения.

3.4.2. Да се подготвят учебителни материали, които да се разпространяват в детските заведения, както и периодично провеждане на семинари и тренинги на педагози за разпознаване на различните форми на насилие над децата, както и на ефективни процедури, методи и мерки за закрила.

3.4.3. Разработването на програми за обучение на децата, родителите, учителите, както и другите лица, които са натоварени с грижата за деца, за рисковете, които крие виртуалното пространство и разпознаване на кибер тормоза.

Позиция 4 - Благоприятни условия на труд, включително професионално ръководство, което създава възможности за наблюдение, размисъл, планиране, работа в екип и сътрудничество с родителите

Подпозиция 1 - Целенасочени усилия за по-добри условия на труд, включително по-адекватно заплащане, могат да направят работата по-привлекателна за по-високо квалифициран персонал с оглед възможностите за кариерно развитие

4.1. Препоръчва се оптимизиране на приложението на системата за диференцирано заплащане чрез разработване на мерки и въвеждане на механизми, които да осигурят постигането на нейните цели, а именно: отчитане спецификата на труда на учителите и директорите в характерния контекст на конкретното детско заведение, в което той се полага, осигуряване на справедливо и съобразено с постиженията възнаграждение, създаване на среда, стимулираща учителите да се развиват и квалифицират. ([Наредба № 4 от 20.04.2017 г. за нормиране и заплащане на труда](#))

4.1.1. Да се създадат условия за първоначалното апробиране на системата, избягване на формализма и осигуряване на надеждност на инструментите в пряка връзка с кариерното развитие на педагозите.

4.1.2. Да се вземат мерки за справяне с професионалното прегаряне на педагогическите специалисти. Емоционалното изтощение при учителите може да бъде предотвратено с мерки за запазване на физическото и емоционалното им здраве, както и с възможността да са в крак с новите методи и методическа подготовка. Това може да стане чрез: работилници за справяне със стреса, управление на времето, умения за делегиране, провеждани от квалифицирани психолози; възможност всеки учител да се консултира с психолог в детското заведение; различни форми за сплотяване на колектива; създаване на култура на споделяне и взаимопомощ; задължителни срещи с местна общност, родители, учителски колектив, директор.

Подпозиция 2 - Съотношението между възрастни и деца и числеността на групите са най-уместни, когато са определени въз основа на възрастта на децата и състава на групите, тъй като по – малките деца изискват повече внимание

4.2. Да се изменят поредицата от препращащи правните норми регулиращи броя на децата в групите, както следва: чл. 60 от ЗПУО, чл. 9, ал. 3 от Наредба № 5 за предучилищно образование и чл. 53 от Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, като се регламентира единствено в Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование. ([ЗПУО и в Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното образование, Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование](#))

4.2.1. Да се изменят действащите нормативно регламентирани съотношения на персонал и деца в групите в яслите и детските градини, като се има предвид необходимостта от полагането на повече грижи за по-малките деца. По-качествените

услуги в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст се постигат с оптимално съотношение брой персонал-деца. (Наредба № 26/2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното и училищното образование).

4.2.2. Регламентирането на новите съотношения персонал-деца да е в съответствие с потребностите на децата и критериите за качествена педагогическа услуга - прилагане на индивидуален подход и иновативни образователни и възпитателни методи (които не биха били постижими при действащото съотношение). Да се въведат единни стандарти и критерии за определяне на съотношението като възрастта на децата, наличие на двуезични деца, на деца със СОП, деца от социално уязвими групи и други според добрите практики в страните-членки на ЕС. (Наредба № 26/2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищното и училищното образование)

4.2.3. Да се изменят разпоредбите на чл. 14, ал. 2 и 3 от Наредба № 26 за устройство и дейността на детските ясли като се изясни - допълнително назначените медицинска сестра и детегледачка в кърмаческите групи и съответно в смесените седмични групи дали са към броя, регламентиран в ал. 1, и дали броя им е общ или за смяна. Да се преодолее празнотата в разпоредбите на чл. 14 като се регламентира броя медицински сестри и детегледачки в хипотезата на „групи с деца с увреждания или хронични заболявания“ като се има предвид, че чл.6, ал.2, т. 4 определя броя на тези деца в група - от 6 до 8 деца. (Наредба № 26/2008 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях)

4.2.4. Да се измени Приложение 7 към чл. 53 от Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищно образование, което регламентира броя деца в яслените групи към детските градини, от 8 до 18 деца в група в настоящата редакция, като се изравни с предвидения брой деца в група в яслите, регулирани от Наредба № 26 за устройство и дейността на детските ясли на Министъра на здравеопазването - от 8 до 16 деца в група. (Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищно образование)

4.2.5. Да се изменят релевантните разпоредба в Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищно образование относно брой педагози и персонал съответен на броя деца в отделните видове групи: целодневни и полудневни групи, яслени групи, групи за деца с нарушено зрение, за деца с езиково-говорни нарушения, за деца с увреден слух, за деца с умствена изостаналост, за деца с множество увреждания.

4.2.6. Да се изменят разпоредбите на чл. 6, ал. 2, т. 2 и чл. 14, ал. 1 от Наредба № 26 като се преодолее явния дисбаланс между деца и възрастни в яслените групи като се предвиди утвърденото в останалите страни-членки на ЕС съотношение - 1 възрастен на 6 деца под 3 годишна възраст и по 1 възрастен на 8 деца в групи, в които няма значителен брой деца под 12 месеца.

4.2.7. Препоръчително е да се предвиди и система от социални мерки, насочени към поощряване ангажирането на млади хора с педагогическата професия, тъй като един от

основните проблеми в областта на ОГРДВ е наличието на явен дисбаланс между деца и възрастни в яслите и детските градини като резултат от недостига на персонал.

4.2.8. Препоръчва се предприемане на комуникационни кампании в обществото с цел повишаване престижа на професията на педагогическите специалисти в сферата на РДР. Да се популяризират отличилите се добри учители. Да се стимулира включването в системата на педагози мъже.

Подпозиция 3 - Професионални общности за обмен на знания в рамките на едно или няколко детски заведения позволяват да се отдели време и да се създадат условия за обмен на практики и съвместна работа между колегите

Подпозиция 4 - Наставничество и наблюдение на новоназначени кадри в периода на въвеждането им в работа

4.4. Всяко детско заведение да утвърди и прилага система от методи за насърчаване и поощрение на всички форми на наставничеството, доколкото безспорно е потвърдено благоприятното му въздействие върху кариерното развитие на младите педагози и задържането им в образователната система.

4.4.1. Да се предвиди като част от вътрешноорганизационните документи на детските заведения да се разработи процедура, която да регламентира подробно въвеждането на нов член в екипа на педагогическия персонал в съответното детско заведение. ([Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти](#))

Област III – Учебна програма

Позиция 5 - Учебна програма, основана на педагогически цели, ценности и подходи, които дават възможност на децата да разгърнат пълния си потенциал в съответствие със своето социално, емоционално, когнитивно и физическо развитие и с оглед на тяхното благополучие

Подпозиция 1 - Педагогически подходи и стратегии за учене, които са насочени да насърчават когнитивното и некогнитивното развитие на децата чрез по-систематично използване на игрови методи, учене от опит и социални взаимодействия

5.1. В нормативната уредба е предвидено при осъществяване на педагогическо взаимодействие да се използва, освен игровата дейност, ученето от опит, както и социални взаимодействия, но последните две форми не намират достатъчно приложение на практика, въпреки доказания им принос за цялостното развитие на децата и обогатяването на програмната система.

5.1.1. Препоръчително е да се утвърди механизъм за обмен и прилагане на добри практики на национално ниво, както и да се реципират подходящи добри практики от други страни-членки на ЕС като се включат в програмните системи (например „активно учене“, което се свързва с ефективно участие на самото дете в педагогическото взаимодействие; възможности за самостоятелно проучване на средата; за учене чрез собствен опит и обвързване на придобитите знания и умения с реални житейски ситуации; да се обърне специално внимание на участието на децата в различни социални взаимодействия – уроци на открито, разиграване на определени житейски ситуации с цел придобиване на социални умения и др. подходи).

5.1.2. Да се предвиди в проекта на Наредба за физическата среда трансформиране на дизайна на обучителната среда по начин, който да способства на практическите занимания и ефективните резултати от педагогическото взаимодействие и да дава възможност за активно учене и др. – например оформяне на кътове по интереси, осигуряване на материали, ресурсна стая с необходимото оборудване за индивидуални занимания с децата, интерактивна стая/занималня с оглед осигуряване на гъвкави подходи и форми на работа според потребностите на децата. (Проект на Наредба за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие)

5.1.3. Да се обърне внимание на използването на книги и други печатни материали, които подпомагат развитието на грамотността на децата като се подчертава значението им при осъществяването на педагогическите ситуации, като се засили свободата и инициативността на учителят да добавя книги и печатни материали, които са подходящи и могат да допринесат за повишаване на общата култура и грамотността на децата.

5.1.4. Развитие на устойчиви партньорства с бизнеса, доставчиците на професионално образование и обучение, търговски и професионални камари и други заинтересовани страни с цел създаване и/или развитие на национални, регионални и секторни организации и обединения, ориентирани към осигуряване на ресурси за повишаване качеството на образователните, здравните и социалните услуги за деца в ранна възраст.

Подпозиция 2 - Солидни доказателства за наличие на ясно разписана учебна програма, която осигурява съгласувана рамка за грижи, образование и социализация. Учебната програма определя педагогически цели, като позволява на възпитателите да персонализират своя подход според индивидуалните потребности на децата, и дава насоки за изграждането на висококачествена учебна среда. Програмата обръща внимание на използването на книги и други печатни материали за развитието на грамотността на децата.

5.2. Да се утвърдят стандартите за ранно детско развитие, които да се прилагат идентично спрямо децата в детските ясли и яслени групи в детските градини.

5.2.1. Препоръчва се създаването и функционирането на междусекторна информационна платформа за проследяване развитието на децата в периода преди задължително предучилищно образование, което би допринесло за повишаване способността за реакция на системата и би направило социалното приобщаване в ранна детска възраст по-ефективно. (Наредба № 8 от 11.08.2016 г. за информацията и документите за системата на предучилищното и училищното образование)

5.2.2. Извършване на цялостен междусекторен и междуинституционален анализ, в резултат на който да се установи какви да са основополагащите цели на педагогическото взаимодействие и тези цели да бъдат последователно застъпени на различни образователни нива.

5.2.3. Подобряване подготовката и мотивацията на детските заведения да приемат и работят с деца със специални образователни потребности.

5.2.4. С цел създаване на висококачествена образователна среда да се утвърдят чрез програмните системи в методическите указания, в ръководства с добри практики и по всеки друг подходящ за педагозите начин, способите и подходите за създаване и развитие на ключови компетентности в децата като самостоятелност, инициативност, креативност, емоционална стабилност, съпричастие, общуване, себеизразяване и други.

5.2.5. Да се провеждат специализирани обучения за педагозите във връзка с регламентираната тяхна специфична задача в Наредбата за приобщаващо образование за провеждане на скрининг тест за децата до 3 годишна възраст с цел определяне нивото на всяко дете в групата и оценка на развитието на детето по области на развитие и като цяло. Нужно е включително да се апробират методики за ранно разпознаване на специфични обучителни затруднения.

5.2.6. Препоръчваме да се предвиди провеждането на специфична работа в малка група в рамките на групата в детската градина с деца, които имат индикации за обучителни затруднения, както и осигуряване на подходящи условия в детската градина за индивидуална работа с тези деца.

5.2.7. Да се регламентират конкретни инструменти за оценка развитието на децата в ранна и предучилищна възраст като се утвърди включително и периодичността на провеждането им.

5.2.8. Да се трансформира практиката за поставяне на цели за резултати към поставяне на цели за постижения. Акцентът следва да е върху това децата да са покрили изискванията и да са усвоили знанията и уменията за съответното ниво, а не да минават от степен в степен.

5.2.9. Да се регламентира в ЗПУО секция за въвеждане на иновации в детските градини и статут на иновативни детски градини като ясно се регламентира понятието „иновация“ и критериите за определяне на статута „иновативно детско заведение“.

5.2.10. В Националната програма „Иновации в действие“ да бъдат присъединени и иновативните детски градини, като по този начин се осъществи обмен на иновативни практики в детските и училищните институции в страната. (ЗПУО)

5.2.11. Да се създаде вътрешно национална платформа за регистриране и обмен на иновативни и добри практики. (ЗПУО)

5.2.12. Да се предприемат мерки за информиране на педагогическите специалисти в детските заведения за правото им самостоятелно да разработват програмна система според потребностите на децата. Да се дадат конкретни насоки към педагогическите специалисти как да разработят програмна система според потребностите на децата в групата, като направят: анализ на средата, силните страни и потребностите, целите и очакваните резултати, съдържанието и структурата на програмата и предвидят ресурси в помощ на оценяването. (ЗПУО)

5.2.13. Да се насърчи изискването методите на преподаване и способите за реализиране на програмната система да бъдат гъвкави и съобразени с индивидуалните потребности на детето и груповата динамика, с оглед изискването на Рамката за качество към обучителните програми.

5.2.14. Да се допълнят насоките към учителите с необходимите указания за персонализиране на педагогическия им подход към индивидуалните потребности на децата като се има предвид, че броят на децата в групите и базовата професионална подготовка на педагозите са двата фактора от съществено значение за прилагане на индивидуален подход в преподаването.

5.2.15. В ерата на дигиталната революция е препоръчително използване на съвременни технологии в процеса на педагогическото взаимодействие, като образователната среда следва да се адаптира по подходящ за възрастта на децата начин, за да отговори на новите образователни потребности.

5.2.16. Следва да бъдат реципирани нови методи и педагогически технологии на обучение, добри практики и др., ориентирани към по-интерактивни педагогически подходи и методика, които да бъдат включени в програмните системи като всички педагогически кадри се обучат за работа с тях, за да се ориентира образованието към 8-те ключови компетентности на европейската референтна рамка и да се гарантира развиването на практически умения у децата, както и развиване и насърчаване на интересите на децата към наука.

5.2.17. Да се гарантира на нормативно ниво технологично-информационното оборудване на детските заведения, както и да се развият уменията на учителите за използване на информационни и компютърни технологии. (Проект на Наредба за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие)

5.2.18. Следва да се предвиди система на индивидуален подход за работа с всяко дете в зависимост от индивидуалните му възможности и потребности, която да замени все

още съществуващия унифициран метод на образование, възпитание и целепологане, без да се държи сметка за индивидуалните специфики. За утвърждаването на индивидуалния подход е необходимо насърчаване на учителите за участие в различни семинари, работни групи и пр., включително материално стимулиране на педагозите, прилагащи утвърдени добри практики и пр.

Подпозиция 3 - Учебна програма, която насърчава многообразието, равенството и езиковите умения, допринася за интеграцията на мигрантите и бежанците и може да подпомогне развитието както на майчиния език, така и на езика, на който се осъществява образованието

5.3. Осигуряването на качествена услуга за образование и грижа в детските заведения, в които се обучават деца от етнически малцинства (преди всичко в селата) следва да бъде обект на целенасочена инвестиция, без да води до създаване на специфични стандарти за тези деца. За постигането на тези цели е необходимо да се разшири дейността на Центъра за образователна интеграция към МОН в тази посока.

5.3.1. Съгласно Рамката за качество следва да се създаде ефективна и гъвкава учебна програма, която отчита промените в общественото развитие и се стреми към насърчаване на многообразието и равенството между децата като се поддържа баланс между интеграцията и запазване на етно-културната идентичност на всяко дете.

5.3.2. Да се предвидят в програмните системи на детските заведения осъществяване на дейности за развиване на културната идентичност на децата като фактор за взаимното опознаване и създаване на атмосфера на разбирателство и уважение към културните различия и традиции на различните общности.

5.3.3. Прагът на минималния брой деца, необходим за формирането на група за билингвално обучение, утвърден на национално ниво, трябва да се поддържа нисък и гъвкав, така че да осигурява практическа възможност за реализацията на такова обучение.

5.3.4. Необходимо е да се положат целенасочени усилия за предотвратяване прояви на дискриминация сред децата в детските заведения чрез: обучение на учителите, въвеждане на интеркултурни знания и умения, разработване на програми, специално насочени към деца от малцинствени и маргинални общности. Необходимо е продължаване усилията за подобряване на физическия достъп до детските заведения, оценка на ефективността и устойчивостта на добрите практики в областта на десегрегацията.

Позиция 6 - Учебна програма, която изисква персоналът да работи съвместно с децата, колегите и родителите и да анализира собствената си практика

Подпозиция 1 - Учебната програма помага за по-доброто участие на родителите, заинтересованите страни и персонала и гарантира, че учебният процес съответства по-адекватно на потребностите, интересите и потенциала на децата

6.1. Да се регламентира преминаването на детските ясли в системата на МОН и назначаване на педагогически специалисти във всяка яслена група, като се акцентира върху подходите на педагогическо взаимодействие към грижата за най-малките деца. По този начин е възможно трансформиране на мисията и функциите на детските ясли като институция, която си поставя ясни образователни цели, адресирани към развитието на децата в ранна възраст, съгласно изискванията на Рамката за ОГРДВ. (ЗПУО)

Подпозиция 2 - В учебната програма са определени ролите и процесите за редовно сътрудничество на персонала с родителите, както и с колеги в други институции, предлагащи услуги за деца (в областта на здравеопазването, социалните грижи и образованието)

6.2. Да се регламентират нормативно механизмите и процедурите на взаимодействие и сътрудничество на персонала с другите институции, предлагащи услуги за деца, както и междуинституционално сътрудничеството в областта на образованието, здравеопазването и социалните дейности. (ЗПУО)

6.2.1. Следва да се доразработи както нормативно, така и практически, утвърждаването на активни форми, способности и приложение на добри практики, прилагани успешно в други страни, които да доведат до ефективно включване на родителите в различни образователни инициативи, получаване на адекватна и редовна обратна връзка за обучението на техните деца и личностното им развитие и същевременно да имат активен диалог и сътрудничество с учителите – примерно, да ги насочват по въпроси от ключово значение за изработването на индивидуален подход към детето. Такива примерни форми на родителско участие в процеса на обучение са: провеждане на тренинги, групи за подкрепа, периодично информиране на родителите относно програмната система, индивидуални срещи, извънкласни занимания с родителско участие, празници и др., на които вкл. да се осъществяват срещи между родители, на чиито деца предстои да постъпят в детското заведение, с родителите на останалите деца в групата и др. Препоръчваме в проекта на Наредбата за стандартите за ранно детско развитие да се предвиди активно участие на родителите в предоставянето на грижа и в прилагането на стандартите за ранно детско развитие. Важно е също така да бъде отчетена ролята на разширеното семейство, както и на полагащите грижа за тези деца, които се отглеждат извън родното семейство, вкл. приемните семейства и отговорните лица за детето. (ЗПУО и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищно възпитание, Проект на Наредба за стандартите за РДР)

Подпозиция 3 - В учебната програма са включени насоки за взаимодействието между персонала на детското заведение и училищния персонал при прехода на децата към начално училище и/или предучилищна подготовка

6.3. Да се набележат комплекс от мерки и конкретни действия за подготовка на детето за преход от детската градина към етапа на предучилищно обучение и връзка между областите на развитие и образователните направления в предучилищното образование. (ЗПУО, Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищно възпитание)

6.3.1. В нормативния акт могат да бъдат изброени неизчерпателно различни форми за осъществяване на този плавен преход, но изборът на конкретни форми/подходи трябва да се остави на преценката на детското заведение. (ЗПУО, Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищно възпитание)

6.3.2. Препоръката в т.5.2.1. за създаване и използване на междусекторна информационна платформа за проследяване развитието на децата в периода преди задължително предучилищно образование, допълнително би подпомогнало плавния преход на децата към начално училище. (Наредба № 8 от 11.08.2016 г. за информацията и документите за системата на предучилищното и училищното образование)

6.3.3. От изключително значение е и определянето на насоки към персонала на детското заведение и училищния персонал при прехода на децата към начално училище и/или предучилищна подготовка. (ЗПУО и Наредба № 5/03.06.2016 г. за предучилищно образование)

а/продължаваща комуникация между педагозите от различните образователни нива;

б/ организиране на срещи и посещения на училищни педагози в детската градина, които да придобият първоначална представа за децата и да разговарят с техните възпитатели преди постъпването им в училище.

в/ преработване на програмните системи с цел постигане на синхрон и плавен преход на детето от яслата към детската градина, съответно към начално училище и/или предучилищна подготовка.

г/ учителят би следвало да разполага с контакти на предучилищния възпитател, за да може при необходимост да се свърже с него, да обмени информация, да зададе въпроси, да обмени мнения и пр. Това може да се случи не само чрез традиционните средства за комуникация, но и през страници на съответните детски и учебни заведения в социалните мрежи, блогове, форуми и пр.

д/ въвеждане на т.нар. „school buddy“ - по-голям ученик, който да подпомага и да осъществява надзор върху по-малко дете, постъпващо в училище, който да посети детето в предучилищната група, за да изгради предварителни отношения с него. Това също би допринесло за плавния преход и по-добрата адаптация на детето, както и за развитие на личностни качества в по-голямото дете като отговорност, грижа за другите, умение за комуникация, изграждане за работа в екип.

Област IV – Наблюдение и оценка

Позиция 7 - Наблюдението и оценката позволяват да се събере информация на съответното местно, регионално и/или национално

равнище, въз основа на която да се планира по-нататъшното повишаване на качеството на политиките и практиките

Подпозиция 1 - Прозрачната информация за предоставяните услуги, за персонала на детските заведения и за прилагането на учебните програми на съответното национално, регионално и местно равнище допринася за повишаване на качеството

7.1. Да се предвидят ефективни механизми за по-голяма достъпност и публичност на информацията за предоставяните услуги и прилагането на учебните програми на местно, регионално и национално равнище. Тази информация да служи като отправна точка в анализа на съществуващите политики и практики и да бъде реална база, върху която да се изгражда визията за повишаване качеството на услугите.

7.1.1. Да се предвидят адекватни форми за достигане на релевантната информация за предоставяните услуги не само до по-високо образованите и проактивни родители, а и до семействата в уязвимо социално положение, такива с по-нисък образователен профил или със затруднен достъп до технически устройства. Да се гарантира в достатъчна степен достъпът до такава информация от страна на хора, живеещи в изолираните селски райони, неграмотни или с по-ниско образование, както и представители на малцинствени етнически групи и маргинални общности като се използва помощта на образователни медиатори, социални работници, организирани на разяснителни кампании на регионално равнище и пр.

7.1.2. Да се създаде централизирана онлайн платформа с различни нива на достъп, която да установи единна унифицирана система за събиране, обработка и анализ на данни от регионалните звена и институции, ангажирани в системата на ранното детско развитие. Да се разработят методи за анализ на събраната информация в областта на политиките за детето. (ЗПУО)

Подпозиция 2 - Редовната обратна информация улеснява процеса за оценка на политиките и създава условия за анализ на усвояването на публични средства и на това кои мерки са ефективни и в какъв контекст

7.2. Да се регламентира изискването процесът по отчетност при усвояването на публични средства на всички нива в системата да бъде последван от завършваща фаза на анализ и преценка на ефективността от приложените мерки и политики. Да се определи органа, в чиито правомощия и задължения да бъде тази функционалност като се определят, включително, сроковете и начина на обявяване на резултатите, за да се преодолее формализма при извършване на процеса. (Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование)

7.2.1. Да се реформира системата за анализ и контрол на мерките и публичните политики чрез съответните законодателни промени, като се предвидят възможности за участие на всички заинтересовани страни, както и съчетаване на вътрешен и външен контрол.

Подпозиция 3 - Ръководителите в областта на образованието в ранна детска възраст събират навреме съответните данни, за да могат да определят нуждите от обучение на персонала и да вземат правилните решения за това как най-добре да се повиши качеството на услугата и професионалното развитие

7.3. Да се използват формите на мониторинг като ефективна технология, както за външна обективна оценка, така и за самооценка в образователните институции.

7.3.1. Препоръчително е разработването на модел за самооценка в детското заведение като се приложат добрите практики, утвърдени в страните-членки, а самооценката на педагозите да се утвърди като важен компонент на мониторинга и оценката. Този процес, в който всеки специалист оценява работата си и определя своите цели за бъдещо развитие, трябва да бъде по-добре разяснен на педагогическите специалисти от гледна точка на ползите, които носи.

7.3.2. Работата в екип за обсъждане на ежедневни казуси и мерките за повишаване на качеството на услугите да е задължителен елемент от вътрешната организация и взаимодействие в детските заведения.

7.3.3. Препоръчва се в резултат на атестацията и самооценката на педагогическите специалисти, ръководителите да предприемат навременно и балансирано планиране на мерки за професионално развитие и квалификация за повишаване на качеството на услугите.

Позиция 8 - Наблюдение и оценка, които са във висшия интерес на детето

Подпозиция 1 – За да се защитят правата на детето следва да бъдат въведени строги политики за закрила, които да предпазват от всякакви форми на насилие. Ефективните политики за закрила на детето обхващат четири широки области: 1) политика; 2) човешки ресурси; 3) процедури; 4) отчетност, разработени в „Стандарти за закрила на детето и как да се прилагат”, издадени от организация за опазване на децата „Keeping Children Safe”

8.1. Препоръчваме да се предвиди в Закона за закрила на детето задължение за всяка организация, чиято дейност е свързана с деца, да извърши следните дейности:

8.1.1. Оценка на риска от насилие на деца, както и реда, начина и периодичността на оценяване на риска.

8.1.2. Да разработи и приеме политика със следното минимално необходимото съдържание: как организацията ще идентифицира и управлява риска от насилие на деца, какви действия и мерки ще предприеме за минимизиране на риска, процедура и

мерки за справяне с проблемите и инцидентите, когато възникнат, отговорностите на служителите в рамките на организацията във връзка с превенция, идентифициране или докладване на риск, отношения с партньори и трети лица, обучение на служителите във връзка със закрилата на децата, процедури, които приема въз основа и в приложение на политиката. Да се установи и задължение за периодичен мониторинг и актуализация на политиката и процедурите.

8.1.3. Да назначи/определи отговорно лице – служител на организацията или новоназначено лице, което да отговаря за закрилата на децата в рамките на организацията, с ясно дефинирана роля и отговорности, които включват: получаване и регистриране на сигнали, консултиране с местни агенции, преценка на риска, следене за спазване и прилагане на вътрешноорганизационните мерки за закрила на децата, уведомяване на компетентните органи при необходимост.

Подпозиция 2 - Регламентирани ли са процесите на наблюдение и оценка по начин да стимулират активното ангажиране и сътрудничество между всички заинтересовани страни

8.2. Да се регламентира механизъм за активно ангажиране и сътрудничество между всички заинтересовани страни при осъществяване на наблюдението и оценката на напредъка на децата. Процесът по мониторинг и оценка на напредъка на децата следва да се разбира и прилага въз основа на единни критерии и интегрирани системи за информация, които да са достъпни за всички заинтересовани страни.

8.2.1. Препоръчително е да се укрепи капацитета на регионалните управления на образованието, в ролята им на предоставящи адекватна подкрепа и консултиране по организационни въпроси, администриране и управление на процесите в детското заведение.

8.2.2. Да се приложат съвременни форми на взаимодействие между заинтересованите страни. Необходимо е използването на нов подход – подкрепа, асертивна среда, подпомагане. Новият начин за осъществяване на наблюдение, оценка и контрол трябва да включва всички заинтересовани страни, в това число родители, колегия, деца.

8.2.3. Да се осъществява периодичен личен контакт с родителите, включително индивидуално общуване, с цел да се синхронизират моделите на възпитание и отношение към децата на семейството и детското заведение и да се насърчи отговорното родителство, особено при деца, чието поведение или развитие дават основание за подобна работа.

Подпозиция 3 - Наличните данни показват, че комбинацията от методи за наблюдение – например преглед, документиране, описателна оценка на компетенциите на децата, предоставя полезна информация и представя опита и развитието на децата, и подпомага плавния им преход към начално училище

8.3. Да се регламентира задължително провеждане на скрининг тест на всички деца при постъпване в детското заведение, да не се провежда само при съгласие или по преценка на родителя. ([Наредба за приобщаващо образование](#))

8.3.1. Препоръчително е въвеждане на единни критерии за проследяване на постиженията на децата спрямо установените стандарти, както и процесът да бъде разписан в Наредбата за стандартите за детско развитие. В процеса е препоръчително да се включат децата до 6 годишна възраст (доколкото настоящата редакция на проекта за наредба предвижда само децата до 3 години) и представители на семейството. ([Проект на Наредба за стандартите за ранно детско развитие](#))

8.3.2. Да се предвиди разработване от компетентните органи съвместно с академичната общност и представители на педагогическите среди на модели, съдържащи адекватен информационен инструментариум за отразяване на напредъка и развитието на децата – карти за наблюдение, детско портфолио, обратна връзка с родители.

8.3.3. Да се разработят ефективни механизми, гарантиращи мониторинг и спазване на стандартите за РДР, посредством наръчници с насоки и добри практики, ориентирани не само към педагозите, но и към всички заинтересовани страни.

8.3.4. Да се регламентират протоколи за действие в случаите на идентифициране на дефицити в развитието на децата. ([Наредба за приобщаващо образование](#))

Подпозиция 4 - Създадени ли са инструменти за наблюдение и процедури за оценка, предполагащи участие и от страна на децата, които да позволяват на всяко дете да сподели впечатленията си от учебния процес и общуването в детското заведение, и мнението му да бъде чуто

8.4. Да се насърчава и да се включи в процеса за наблюдение и оценка мнението и впечатленията на децата по отношение на учебната и емоционалната среда – как то се чувства в средата, в която се развива (в ДГ и семейството), както и как се чувства със значимите за него хора (учители и родителите), усеща ли подкрепа, позитивност, добронамереност, разбиране, приемане, има ли приятелства. Отразяването на мнението на децата в процесите на наблюдение и оценка дава възможност за по-достоверен и всеобхватен анализ на качеството на предлаганите услуги в областта на образованието в ранните детски години. ([Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти](#) и [Наредба № 15/2016 г. за инспектиране на детски градини и училища](#))

Област V – Управление и финансиране

Позиция 9 - Заинтересованите страни имат ясно и единно разбиране за своята роля и отговорности и знаят, че от тях се очаква да си сътрудничат с партньорските организации

Подпозиция 1 - Заведенията, които предоставят образование и грижи в ранна детска възраст, сътрудничат ли си тясно с всички служби, работещи с деца, включително социални и здравни служби, училища и местни заинтересовани страни. Междуинституционалните връзки се уреждат от съгласувана рамка относно политиката, която да насърчава активно сътрудничество и дългосрочни инвестиции в местните общности

9.1. Да се разработи национална стратегия за междуинституционално многосекторно сътрудничество, унифицирана за територията на цялата страна за периода на ранното детско развитие.

9.1.1. Да се създаде единна междусекторна информационна платформа, която да улесни и направи достъпни комуникацията и диалога с всички социални, здравни, трудови и местни служби, ангажирани в сферата на ОГРДВ, като информационните потоци да станат достъпни за детските заведения и всички заинтересовани страни. (ЗПУО)

9.1.2. Да се регламентира в нормативна уредба механизъм, форми и процедури за междуинституционално сътрудничество, съгласуване и унифициране на политиките за ранно детско развитие, провеждани в трите сектора - образование, здравеопазване и социални дейности, която да дефинира основните понятия, свързани с РДР, да делегира правата и отговорностите, свързани с провеждането на политиките за РДР. Да се постави акцент на интегрираните работни процеси и процедури за сътрудничество и споделяне на информация и на мерките за изграждане на система от взаимовръзки чрез препращащи норми. (ЗПУО)

9.1.3. Да се осъществява задължително междусекторно съгласуване на подзаконовите нормативни актове, регулиращи обществените отношения в областта на РДР.

9.1.4. Да се разработят насоки за регионално междуинституционално сътрудничество като се държи сметка за конкретни регионални специфики, които биха могли да дадат отражение върху него, например по-специални правила в региони с преобладаващо малцинствено и маргинализирано население, както и при наличие на деца от уязвими групи, за да бъдат преодолените проблемите по места.

Подпозиция 2 - Участието на заинтересованите страни за разработването и предлагането на услуги за образование и грижи в ранна детска възраст

9.2. Да се направи преглед на съществуващите служби и структури, работещи с деца, включително социални и здравни служби, училища и местни заинтересовани страни, като се анализират възможностите за тяхното реструктуриране с цел подобряване на ефективността им и премахване на дублиращите се функции.

9.2.1. Да се създаде механизъм службите и структурите, работещи с деца, да бъдат активната страна в комуникацията с детските заведения с конкретни действия на сътрудничество и подкрепа, с които да съдействат на заинтересованите страни -

децата, ръководството, педагогическия и непедагогически персонал на детските заведения и родителите.

9.2.2. Да се определи в правомощията на някоя от съществуващите държавни агенции са функциите по координация, съгласуване, интегриране и мониторинг на приложението на политиките, свързани с ранното детско развитие, спрямо всички системи, институции и структури, ангажирани в областта на образование и грижа като осъществява единна политика за РДР, както и тясно взаимодействие с общините. (ЗПУО)

Подпозиция 3 - Интегрирането или координирането на службите, отговарящи за различни разпоредби относно образованието и грижите в ранна детска възраст, може да има положителен ефект върху качеството на системата

Позиция 10 - Законодателството, разпоредбите и/или финансирането подпомагат напредъка към универсален достъп до образование и грижи в ранна детска възраст, субсидирани или финансирани с публични средства, и напредъкът към постигането на тази цел се докладва редовно на всички заинтересовани страни

Подпозиция 1 - По-ефективно подобряване на качеството на предоставяните услуги чрез установяване на универсално право, установено със закон. Полезно е да се направи оценка дали пазарно ориентирани услуги за образование и грижи в ранна детска възраст създават неравнопоставен достъп или водят до по – ниско качество за децата в неравностойно положение и ако е необходимо, да се планират коригиращи действия

10.1. Да се пристъпи към изработване и приемане на единен нормативен акт, който да обедини и интегрира материята в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст. Кодификацията на нормативната уредба е условие, без което не може, за да се разгърнат политиките за децата и да се синхронизира българската система с новите позиции за качество в ОГРДВ.

10.1.1. Да се регламентира приложението на принципа „парите следват детето“, който е възприет в повечето от страните-членки на ЕС, за да се гарантират равните конституционни права за достъп до образование и грижи на всички деца. Целта е в няколко направления: Да се реши проблемът в големите градове, където не всички деца могат да получат място в държавно или общинско детско заведение и биха могли с този финансов ресурс да се насочат към частни ясли и детски градини. На следващо място този модел гарантира в по-голяма степен правото на избор на родителите за образование на детето им в общинско или частно заведение. Освен това приложението му насърчава и позитивната конкуренция сред детските заведения като фактор на качеството на предоставените услуги. (ЗПУО)

10.1.2. Да се въведат общовалидни критерии за достъп на всички деца до обществени услуги в образованието и здравеопазването – градини, ясли, социални услуги, за да се преодолеят съществуващите отделни, фрагментирани по секторни политики правни норми и регулация.

10.1.3. Да се осигури достъп до допълнително публично финансиране, който да се обвърже с развитието на иновациите и повишаване на качеството, независимо от основното финансиране на образователните институции – държавно, общинско и частно.

10.1.4. Да се изготви единна методика за мониторинг на постигнатите резултати в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план в системата за ранно детско развитие, основана на обективни и измерими показатели, както и единни бази данни, които да послужат за подобни оценки.

10.1.5. Да се изработи единна методология за отчитането и наблюдението на разходите за образование и съпътстващи услуги в ранна детска възраст.

10.1.6. Стратегическо насочване на финансови средства към приоритетните аспекти на образованието и грижата в ранна детска възраст.

10.1.7. Необходимо е повишаване на дела от бюджетите за подобряване на материалната и техническата база в детските заведения, както и разработване на цялостна средносрочна програма за обновление на материално-техническата база, достъпна за всяко детско заведение.

10.1.8. Публичните институции, както на национално, така и на общинско равнище да се ангажират с устойчиво финансово осигуряване на всички аспекти на грижата и образованието на децата. Това е основния инструмент, чрез който може да се ограничи набирането на средства от родителите за предоставените услуги за РДР и да се осигури равнопоставен достъп на децата до качествено образование.

10.1.9. Да се осигури такова равнище на финансиране на образованието в ранна детска възраст, което адекватно да отговаря на потребностите на населението, като се има предвид, че средното за ЕС публично финансиране е 1,5 % от БВП, което е нужно за осигуряване на качествени грижи и образование в ранната детска възраст. Понастоящем България заделя 0,7% от БВП за предучилищното образование (Евростат 2017 г.), данните за 2020 г. са общо за предучилищно и училищно образование – около 2.7%.

Подпозиция 2 - Тясната връзка с трудовите, социалните и здравните политики е предимство, тъй като може да допринесе за по-ефективното преразпределение на ресурсите чрез насочване на допълнителни средства към групи и квартали в неравностойно положение

10.2. Да се установи механизъм за отчетност и предоставяне на информация за законосъобразното и прозрачно изразходване на допълнително предоставените

финансови ресурси на детските заведения за работа с деца от уязвими групи с цел превенция от пренасочването им към други дейности. (Наредба за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование)

10.2.1. Да се осигури по-голяма публичност на информацията като се въведе изискването всички детски заведения да публикуват периодично на интернет страниците си бюджета и отчета за изпълнението му, вкл. и по източници на финансиране, на достъпен език с цел да се разшири възможността за достъп до информация на родителите и всички други заинтересовани страни.

10.2.2. Да се повиши ролята на кметовете и настоятелствата по отношение на упражнявания контрол върху начина на изразходване и доброто финансово управление на предоставените средства на общинските ясли и детски градини, на общинските центрове за подкрепа за личностно развитие, както и на частните детски градини, които получават бюджетни средства, по отношение на обособеното представяне на отчетни данни за тези средства.

10.2.3. Да се създаде програма от мерки за увеличението на разходите за научни изследвания и концентрация на ресурси в сферата на ОГРДВ като приоритетна за правителството област.

10.2.4. Да се предвидят ясни правила за определяне на размера на стандартите за финансиране на делегираните от държавата дейности въз основа на реално необходимите разходи за предоставяне на услугите и осигуряване на договорените с национален КТД възнаграждения. Към момента средствата, които се залагат в бюджета по сектори, се подчиняват на разходните тавани от средносрочната бюджетна прогноза, изготвяна от МФ на исторически принцип, с процентно увеличение.

10.2.5. Да се предвидят стимули за реално ангажиране на НПО, работещи в общността чрез изричното им посочване в Наредбата за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование. Практиката от множество образователни инициативи показва, че реално работещите в общността организации са изключително ефективни в работата с родители от етническите малцинствени групи. Настоящият текст на Наредбата позволява детските градини да ангажират НПО, но не създава стимули за това и дори не посочва тази възможност експлицитно.

10.2.6. Да се разшири и обхвата на възможностите за външно възлагане като се отмени ограничението само за разходи за труд на наетите лица за изпълнение на конкретни дейности. За целта всяко детско заведение в системата следва да разработи и обяви правилата и условията за самостоятелно изпълнение или за възлагане външен изпълнител (НПО, физически лица и други организации) въз основа на открита, прозрачна, пропорционална и недискриминационна процедура.

10.2.7. За ефективното изпълнение на интегрираните политики е наложително да се въведе съвместно планиране на бюджета за ранно детско развитие – образование и социални услуги, здравеопазване, спорт и култура, за деца в ранна възраст, между ресорните министерства поради многосекторния характер на РДР като се добави нова

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

бюджетна група в ЕБК (МФ) във всяко от изброените направления. По този начин с подготовката на бюджетите на секторните министерства, респективно на общините, ще е ясно какъв ресурс се насочва за ранно детско развитие.